

УДК 338.436.33:338.242.2:339.137.2

Ракітін Олег Юрійович

аспірант кафедри глобальної економіки

Національного університету біоресурсів і природокористування України

Rakitin Oleh

PhD Student of the Department of Global Economics

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

ORCID: 0009-0001-3795-0988

**ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОДУКЦІЇ ВІТЧИЗНЯНОГО
МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА
STATE SUPPORT IN ENSURING THE COMPETITIVENESS OF
DOMESTIC DAIRY CATTLE PRODUCTION**

***Анотація.** Вступ. Сучасний етап розвитку галузей національної економіки потребує наукового обґрунтування оптимальних моделей узгодження економічних механізмів державної підтримки галузі, що відповідатимуть європейським стандартам, сприятимуть формуванню конкурентоспроможної молочної продукції. Такі обставини потребують переосмислення існуючих підходів до формування аграрної політики та її гармонізації із сучасними викликами продовольчої безпеки й, як наслідок, глобальними стандартами якості молочної продукції. Узагальнення наукових досліджень свідчить про значну увагу дослідників до проблематики конкурентоспроможності продукції галузей аграрного сектору, зокрема через економічний механізм державного регулювання, інноваційний розвиток та модернізацію виробництва. Водночас, проведений аналіз дозволяє констатувати, що попри наявність вагомих*

наукових напрацювань вчених у сфері державної підтримки галузей сільського господарства, основний аспект забезпечення конкурентоспроможності саме продукції вітчизняного молочного скотарства залишається не повною мірою опрацьованим. Тому потребує подальшого наукового осмислення питання взаємоузгодження інструментів державного фінансування саме з показниками якості, ефективності, інноваційності виробництва, а також розробки методичного підходу до кількісної оцінки впливу державної підтримки на інтегральний показник конкурентоспроможності продукції галузі скотарства.

Мета. Метою дослідження є теоретичне обґрунтування та аналіз державної підтримки у формуванні конкурентоспроможності продукції молочного скотарства України з урахуванням економічних, організаційних і технологічних чинників за умов економічних і продовольчих викликів.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження слугували офіційні статистичні дані Державної служби статистики України, міжнародних організацій, а також показники суб'єктів господарювання, що спеціалізуються на виробництві продукції молочного скотарства. Аналітичною базою стали чинні нормативно-правові акти, які регламентують механізми державної підтримки аграрного сектору, а також наукові праці провідних вітчизняних і зарубіжних дослідників у сфері конкурентоспроможності та державного регулювання галузі тваринництва. Методичним інструментарієм стало використання системного та структурно-логічного підходів для розкриття механізму взаємозв'язку між інструментами державної підтримки та формуванням конкурентоспроможності продукції молочного скотарства. Застосовано метод порівняльного аналізу на основі співставлення показників України та країн ЄС за рівнем фінансового забезпечення галузі, технологічної інтенсифікації та розвитку експортного потенціалу за допомогою

економіко-математичного моделювання. Використано метод експертного оцінювання із залученням фахівців у галузі скотарства. Узагальнення та формування висновків здійснено на основі методів індукції й дедукції для уточнення напрямів удосконалення державної підтримки конкурентоспроможності продукції молочного скотарства.

Результати. У статті науково обґрунтовано оптимальну модель узгодження економічних механізмів державної підтримки галузі скотарства, що відповідають європейським стандартам, сприяють формуванню конкурентних переваг молочної продукції на вітчизняному і міжнародному агропродовольчому ринках. У статті переосмислено існуючі підходи щодо формування аграрної політики у реалізації підходів державної підтримки та забезпечення конкурентоспроможності продукції вітчизняного молочного скотарства. Доведено, що існує потреба у формуванні заходів державного стимулювання розвитку молочного скотарства, зорієнтованих на підвищення його експортного потенціалу на ринку та унікальну здатність виробляти безлактозне та органічне УНТ-молоко з високою доданою вартістю. Теоретично обґрунтовано та здійснено аналіз державної підтримки у формуванні конкурентоспроможності продукції молочного скотарства України з урахуванням економічних, організаційних й технологічних чинників в умовах економічних і продовольчих викликів.

Перспективи. У перспективі необхідно в інституційному аспекті узгодити державну аграрну політику в контексті підтримки та інноваційних планів виробників, орієнтованих на формування конкурентної моделі розвитку молочного скотарства України. Обґрунтовано, що в аграрному бізнесі пріоритетного значення і надалі набуватиме державна підтримка, зокрема пряма бюджетна допомога через механізм дотацій за вирощування, утримання поголів'я, компенсації за закупівлю племінних тварин, інвестиційне стимулювання у вигляді пільгового кредитування,

часткове відшкодування вартості доїльного, охолоджувального й енергозберігаючого обладнання, підтримка інтеграції цифрових інструментів шляхом запровадження електронної ідентифікації тварин, технологій простежуваності молока. Для кожного виду продукції і надалі слід проводити ідентифікацію індикаторів у межах встановлених галузевих показників, щоб здійснити кількісне порівняння параметрів конкурентоспроможності та навести порівняльні результати розрахунку інтегрального показника конкурентоспроможності між органічним і безлактозним УНТ-молоком в умовах глобальної конкуренції.

Ключові слова: конкурентоспроможність, механізм, галузь, молочне скотарство, органічне УНТ-молоко, нішева продукція, безлактозне УНТ-молоко, ринок, глобальна конкуренція, сільське господарство.

Summary. *Introduction. The modern stage of development of national economic sectors requires a scientifically grounded determination of optimal models for aligning economic mechanisms of state support with European standards and for promoting the formation of competitive dairy products. These conditions necessitate a reassessment of existing approaches to agrarian policy formulation and its harmonization with current food security challenges and, consequently, with global quality standards for dairy products. A review of scientific studies indicates significant academic attention to the issue of competitiveness in the agricultural sector, particularly regarding economic mechanisms of state regulation, innovative development, and production modernization. However, the conducted analysis suggests that despite the existence of substantial scholarly contributions in the field of state support for agricultural industries, the core aspect of ensuring the competitiveness of domestic dairy cattle production has not yet been thoroughly and systematically addressed. Therefore, further scientific consideration is required to ensure the*

coordination of state financing instruments with indicators of production quality, efficiency, and innovation, as well as to develop a methodological approach for the quantitative assessment of the impact of state support on the integral competitiveness index of dairy sector products.

Purpose. The purpose of the article is to provide a theoretical justification and analysis of state support in shaping the competitiveness of dairy cattle production in Ukraine, taking into account economic, organizational, and technological factors under current economic and food security challenges.

Materials and methods. The research materials included official statistical data from the State Statistics Service of Ukraine, international organizations, as well as indicators of business entities specializing in dairy cattle production. The analytical foundation comprised current legal and regulatory acts governing state support mechanisms for the agricultural sector, along with scientific works by leading domestic and foreign scholars in the field of competitiveness and state regulation of the livestock industry. The methodological framework was based on the application of systemic and structural-logical approaches to reveal the mechanism of interaction between state support instruments and the formation of competitiveness in dairy cattle products. A comparative analysis method was employed through the juxtaposition of Ukraine's and EU countries' indicators in terms of financial support for the sector, technological intensification, and export potential development using economic and mathematical modeling. The expert evaluation method was applied with the involvement of specialists in cattle breeding. Generalization and the formulation of conclusions were carried out using methods of induction and deduction to refine directions for improving state support for the competitiveness of dairy cattle products.

Results. The article provides a scientifically grounded rationale for an optimal model for aligning economic mechanisms of state support for the dairy

sector that comply with European standards and contribute to strengthening the competitive advantages of dairy products on domestic and international agri-food markets. The study reassesses existing approaches to agrarian policy formation in implementing state support instruments and ensuring the competitiveness of domestic dairy cattle production. The findings demonstrate that it is necessary to develop state stimulatory measures aimed at enhancing the export potential of the sector, particularly through the unique capability of producing lactose-free and organic UHT milk with high added value. The article theoretically substantiates and analyzes state support in shaping the competitiveness of dairy cattle production in Ukraine, taking into account economic, organizational and technological factors under current economic and food security challenges.

Discussion. In the long term, it is necessary, from an institutional perspective, to align state agrarian policy with the support and innovation plans of producers oriented toward building a competitive model for the development of Ukraine's dairy cattle industry. It has been substantiated that in the agribusiness sector, state support will continue to play a priority role—particularly through direct budgetary assistance via subsidy mechanisms for livestock breeding and maintenance, compensation for the purchase of pedigree animals, investment incentives in the form of preferential lending, and partial reimbursement of the cost of milking, cooling, and energy-saving equipment. Additional emphasis should be placed on supporting the integration of digital tools through the implementation of electronic animal identification systems and milk traceability technologies. For each product type, it remains essential to identify indicators within the established sectoral benchmarks in order to perform a quantitative comparison of competitiveness parameters and to present comparative calculations of the integral competitiveness index between organic and lactose-free UHT milk under the conditions of global competition.

Key words: *competitiveness, mechanism, branch, dairy cattle farming, organic UHT milk, niche products, lactose-free UHT milk, market, global competition, agriculture.*

Постановка проблеми. Нині низька ефективність існуючих інструментів державної підтримки є сучасною та актуальною проблемою, яка повільно забезпечує комплексний вплив на підвищення продуктивності поголів'я в молочному скотарстві, поліпшення якості сировини, зниження витрат виробництва. Вирішення проблемного завдання потребує наукового обґрунтування оптимальної моделі узгодження економічних механізмів державної підтримки галузі скотарства, що відповідатимуть європейським стандартам, сприятимуть формуванню конкурентоспроможної молочної продукції. Такі обставини потребують переосмислення існуючих підходів до формування аграрної політики та її гармонізації із сучасними викликами продовольчої безпеки і, як наслідок, глобальними стандартами якості молочної продукції. Узагальнення наукових досліджень свідчить про значну увагу дослідників до проблематики конкурентоспроможності продукції галузей аграрного сектору, зокрема через економічний механізм державного регулювання, інноваційний розвиток та модернізацію виробництва. Водночас, проведений аналіз дозволяє констатувати, що попри наявність вагомих наукових напрацювань вчених у сфері державної підтримки галузей сільського господарства, основний аспект забезпечення конкурентоспроможності саме продукції вітчизняного молочного скотарства залишається не повною мірою системно опрацьованим. Тому потребує подальшого наукового осмислення питання взаємоузгодження інструментів державного фінансування саме з показниками якості, ефективності, інноваційності виробництва, а також розробки методичного підходу до кількісної оцінки впливу державної підтримки на інтегральний показник конкурентоспроможності продукції галузі скотарства. Водночас

існує потреба у формуванні науково обґрунтованої моделі державного стимулювання розвитку молочного скотарства, зорієнтованої на підвищення його експортного потенціалу на ринку та здатністю виробляти продукцію з високою доданою вартістю в умовах глобальної конкуренції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковий внесок в еволюцію поглядів на державне регулювання галузей сільського господарства в аспекті забезпечення конкурентоспроможності продукції на ринку здійснили Каліна І. І., Пойда-Носик Н. Н. [1, С. 496–501]. Питанням реалізації підходів організаційно-економічного механізму забезпечення розвитку м'ясного скотарства присвячені публікації Пуцентейло П. Р. [2, С. 80–85, 8, С. 48–52]. Науковці Семсал А. В. і Шупик С. М. приділили увагу вивченню ефективності державної підтримки виробництва молока в Україні [3, С. 50–62]. Рожко З. П., Струс Л. А., Чеснік Н. М. зокрема досліджували перспективи визначення рівня конкурентоспроможності вітчизняних підприємств молочної галузі на міжнародному ринку [4, С. 61–66]. Кондратюк В. М., Рубан С. Ю., Борщ О. О., Центилю Л. В., Вдовенко Н. М., Грунтковський М. С., Росамаха Ю. О., Маргасова В. Г. акцентували увагу на вирішенні проблем модернізації ферм з виробництва молока та виокремленні базових засад адаптації маркетингових стратегій інноваційного конкурентоспроможного розвитку аграрних підприємств в умовах надзвичайних викликів на ринку [5, 6, 9]. Вчені Ларіна Я. С. і Гречуха А. О. здійснили поглиблений аналіз сировинної бази, обсягів виробництва і збуту продукції молокопереробних підприємств в Україні [7, С. 153–163]. Дослідниця Коробова Н. М. узагальнила підходи до регулювання конкурентоспроможності галузей аграрного сектору економіки в умовах застосування цифрових інструментів маркетингу, які в перспективі доцільно адаптувати до сучасних тенденцій державної підтримки у забезпеченні конкурентоспроможності продукції вітчизняного молочного скотарства

[10, С. 33–45]. Проведений огляд наукових праць засвідчує науковий інтерес до проблем державного регулювання та державної підтримки галузей аграрного сектору економіки. При цьому мало дослідженим залишається питання впливу державної підтримки на конкурентоспроможність продукції молочного скотарства, зокрема у вимірі ефективності використання бюджетних інструментів регулювання, формування інтегральних показників конкурентоспроможності. Вказане обумовлює доцільність подальшого теоретико-методичного розвитку моделі державного стимулювання і державної підтримки виробників молочної продукції для забезпечення її конкурентних переваг на внутрішньому та зовнішньому ринках агропродовольчої продукції.

Метою статті є теоретичне обґрунтування та аналіз державної підтримки у формуванні конкурентоспроможності продукції молочного скотарства України з урахуванням економічних, організаційних і технологічних чинників за умов економічних і продовольчих викликів.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження слугували офіційні статистичні дані Державної служби статистики України, міжнародних організацій, а також показники підприємств, що спеціалізуються на виробництві продукції молочного скотарства. Аналітичною базою стали чинні нормативно-правові акти, які регламентують механізми державної підтримки аграрного сектору, а також наукові праці провідних вітчизняних і зарубіжних дослідників у сфері конкурентоспроможності, державного регулювання галузі тваринництва. Методичним інструментарієм стало використання системного та структурно-логічного підходів для розкриття механізму взаємозв'язку між інструментами державної підтримки та формуванням конкурентоспроможності продукції молочного скотарства. Застосовано метод порівняльного аналізу на основі співставлення показників України та країн ЄС за рівнем фінансового забезпечення галузі, технологічної інтенсифікації та розвитку експортного

потенціалу та за допомогою економіко-математичного моделювання. Використано метод експертного оцінювання із залученням фахівців у скотарстві. Узагальнення та формування висновків здійснено на основі методів індукції та дедукції для уточнення напрямів удосконалення державної підтримки конкурентоспроможності продукції молочного скотарства.

Виклад основного матеріалу. З позицій економічної теорії конкурентоспроможність сільськогосподарської продукції визначається як здатність виробника ефективно функціонувати в умовах відкритого ринку, забезпечуючи рентабельність і відповідність стандартам якості. У молочному скотарстві цей показник відображається через сукупність параметрів, зокрема собівартість одиниці продукції, рівень продуктивності тварин, рівень переробки, інтеграція в ланцюги доданої вартості, енергоефективність виробництва, якість сировини. Державна підтримка в такому контексті виступає як фінансовий важіль, а також як інструмент регулювання, який сприяє оптимізації витрат, модернізації виробничої бази та впровадженню інноваційних технологій. Пріоритетного значення набувають напрями державної підтримки: а) пряма бюджетна допомога через механізм дотацій за вирощування, утримання поголів'я, компенсації за закупівлю племінних тварин; б) інвестиційне стимулювання у вигляді пільгового кредитування, часткового відшкодування вартості доїльного, охолоджувального й енергозберігаючого обладнання; в) підтримка інтеграції цифрових інструментів шляхом запровадження електронної ідентифікації тварин, технологій простежуваності молока в аграрному бізнесі.

Молочне скотарство традиційно виступає підгалуззю аграрного сектору економіки України, яка забезпечує населення високобілковими продуктами та формує основу продовольчої безпеки. Частка продукції молочного скотарства у структурі продукції сільського господарства у 2021 р. становила близько 12,4 %. У 2010 р. вона перевищувала 16 %, що

свідчить про поступове скорочення ролі галузі в аграрній економіці. При цьому рівень споживання молочних продуктів в Україні у 2022 р. становив 188 кг на одну особу, що на 30–35 % нижче за рекомендовані ВООЗ норми 260–380 кг і поступився показникам країн ЄС, де в Польщі показник становить близько 300 кг, у Франції складає понад 320 кг. Скорочення поголів'я великої рогатої худоби, яке з 1990 р. зменшилося у 5 разів із понад 8,3 млн до 1,6 млн голів у 2023 р., зумовило падіння обсягів виробництва молока. Динаміка виробництва молока в Україні свідчить про поступову тенденцію до скорочення, оскільки у 2015 р. в Україні вироблялося 10,6 млн тонн молока, то у 2022 р. цей показник знизився до 7,7 млн тонн. Вказане підтверджує суттєве відставання провідних країн Європейського Союзу, зокрема від Німеччини з рівнем виробництва близько 16,0 млн тонн та Франції, де обсяги сягають 24,0 млн тонн. Вказані розбіжності відображають структурні диспропорції та різний рівень технологічної інтенсифікації галузі, що потребує переосмислення підходів до державної підтримки галузі вітчизняного молочного скотарства. Скорочення обсягів виробництва молока в Україні свідчить про зниження ефективності галузевого відтворення, має системні наслідки для формування експортного потенціалу, продовольчої безпеки та внутрішньої цінової стабільності. Втрата позицій на міжнародному ринку молочної продукції зумовлює зниження частки доданої вартості у структурі агропродовольчого експорту, обмежує інвестиційну привабливість сектору та посилює залежність від імпоротної сировини. За цих умов підвищення конкурентоспроможності продукції молочного скотарства потребує комплексної модернізації виробничої бази, впровадження екологічно орієнтованих технологій та оптимізації механізмів державної підтримки.

Низька конкурентоспроможність вітчизняної молочної продукції пов'язана з високою собівартістю виробництва, на 20–25 % вищою, ніж у

Польщі, недостатнім рівнем технологічного забезпечення й досягнення у виробництві стандартів ЄС. Лише 25 % українських молочних підприємств мають сертифікацію для експорту продукції на європейський ринок. У цих умовах державна підтримка стає визначальним елементом фундаменту для збереження та відновлення галузі. За останні роки обсяг бюджетних програм підтримки тваринництва коливався від 2,3 млрд грн у 2018 р. до 4,5 млрд грн у 2021 р., тоді як в умовах дії воєнного стану у 2023 р. він скоротився до близько 2,1 млрд грн. При цьому в Польщі щорічна державна допомога виробникам молока досягає понад 1 млрд євро, а у Франції понад 2 млрд євро, що свідчить про значні коливання у рівнях фінансової підтримки. Економічне оцінювання конкурентоспроможності доцільно здійснювати на основі інтегрального показника I_{comp} , який формується як агрегована функція трьох базових складових у формулі (1):

$$I_{comp} = f(Q, C, P) \quad (1)$$

де Q – якісні параметри, зокрема вміст жиру, білка, стандарти; C – витратна ефективність, включаючи рівень собівартості, енерговитрати, продуктивність корів; P – ринкова позиція, зокрема експортна частка, індекс цінової конкурентоспроможності, рівень диверсифікації збуту продукції.

Підвищення показника I_{comp} можливе лише за умов узгодженого впливу державної політики та внутрішніх виробничих прогнозів. Таким чином, фінансова підтримка через програми «Компенсація відсоткових ставок за інвестиційними кредитами» чи «Державні дотації на підтримку тваринництва» забезпечила б зниження собівартості молочної продукції.

Економічний ефект державної підтримки проявляється у підвищенні галузевого мультиплікатора, оскільки за розрахунками кожна гривня бюджетної дотації в молочній галузі генерує близько 4–5 гривень валового продукту через суміжні сектори, включаючи переробку, логістику, ветеринарні послуги, виробництво кормів. Тому державна підтримка має

як компенсаційну, так і структурно продуктивну функцію, стимулюючи зростання інвестицій у високотехнологічні виробничі сегменти. При умові системної реалізації економічних механізмів регулювання, конкурентоспроможність продукції молочного скотарства підвищиться на рівні аграрних підприємств, а також і на макрорівні через зростання частки експорту молочної продукції з високою доданою вартістю задля підвищення рівня продовольчої безпеки держави.

Інтегральний показник конкурентоспроможності для безлактозного УНТ-молока за даною методикою $I_{comp} = f(Q, C, P)$, з нормалізацією мінімуму і максимуму: $w_Q = 0,40$, $w_C = 0,35$, $w_P = 0,25$. В даному розрахунку Q – якість, жир становить 3,5 %, білок – 3,2 %, термін зберігання – 0,95 або 180 днів (УНТ); C – витрати, собівартість 22,5 грн/л, енерговитрати – 0,12 кВт.год/л, продуктивність 8 000 л/корову/рік. Витратні показники нормалізовані з інверсією підтверджують менше означає краще; P – ринкова позиція, де експортна частка дорівнює 6 %, індекс цінової конкурентоспроможності – 0,97 та наявні чотири канали збуту молочної продукції. Проведена оцінка інтегрального показника конкурентоспроможності I_{comp} м дозволила здійснити порівняльний аналіз двох видів високотехнологічної молочної продукції, зокрема безлактозного УНТ-молока та органічного УНТ-молока. Методичною основою слугує модель агрегованого показника конкурентоспроможності, що враховує три групи складових: якісні параметри (Q), витратну ефективність (C) та ринкову позицію (P), які зведено у формулу (2) (2)

$$I_{comp} = 0.4 \times Q + 0.35 \times C + 0.25 \times P$$

Для кожного виду продукції проведено ідентифікацію індикаторів у межах встановлених галузевих індексів, що дало змогу здійснити кількісне порівняння параметрів рівня конкурентоспроможності. Для унаочнення отриманих результатів наведено порівняльні результати розрахунку

інтегрального показника конкурентоспроможності I_{comp} між органічним і безлактозним УНТ-молоком. У даному розрахунку показник для безлактозного УНТ-молока становить $I_{\text{comp}} = 0,804$, для органічного дорівнює $I_{\text{comp}} = 0,781$. Хоча органічне молоко має вищі якісні параметри, зокрема жирність, білковість, екологічна сертифікація, його витратна ефективність нижча, що знижує інтегральний показник.

Розрахунки підтверджують, що ринкова позиція в аспекті експорту, диверсифікації збуту, для органічного сегмента залишається слабшою через вищу собівартість і нижчу доступність для масового споживача. Зважаючи на вищу якість і екологічну привабливість органічного УНТ-молока, його загальний рівень конкурентоспроможності є нижчим через підвищену собівартість виробництва молочної продукції, нижчу енергоефективність та обмежену диверсифікацію каналів збуту (рис. 1).

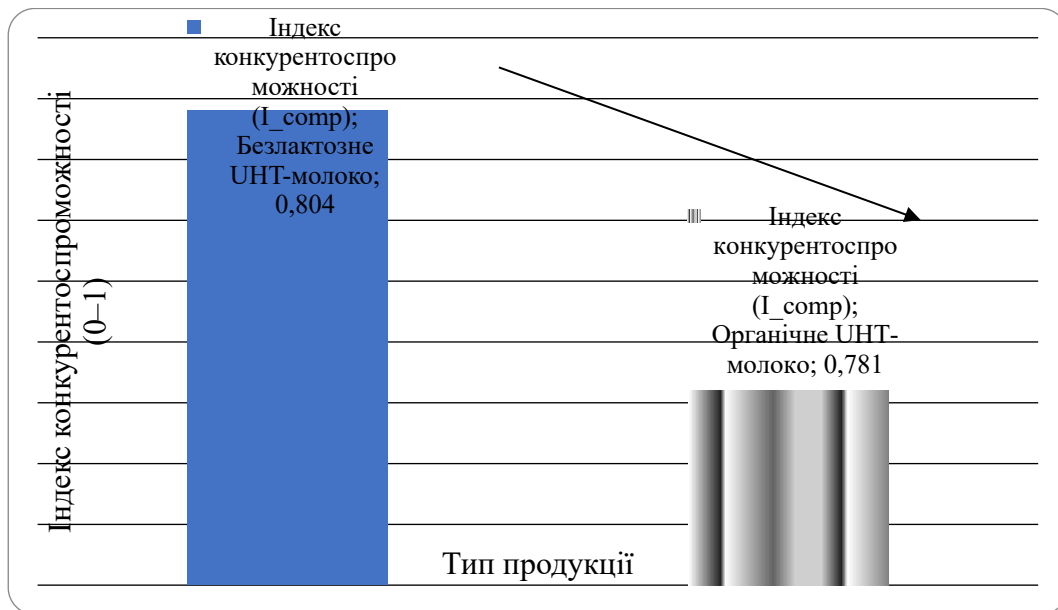

Рис. 1. Порівняння інтегрального показника конкурентоспроможності для безлактозного та органічного УНТ-молока

Джерело: побудовано автором за результатами розрахунків

Узагальнення результатів дає змогу констатувати, що фінансова та інституційна підтримка виробників органічного УНТ-молока має стати одним із пріоритетних напрямів вітчизняної державної аграрної політики,

спрямованої на розвиток високовартісних нішевих харчових продуктів, що орієнтуються на експорт. З огляду на вказане безлактозне УНТ-молоко демонструє більш збалансовану структуру конкурентних переваг, зокрема низькі виробничі витрати, розвинену збутову мережу та стабільну якість продукції. Завдяки безлактозному УНТ-молоку формується вищий інтегральний показник конкурентоспроможності. При цьому на рис. 1 відображено співвідношення інтегральних показників конкурентоспроможності, де доведена перевага безлактозного сегменту та перспективні напрями підвищення ефективності органічного виробництва УНТ-молока шляхом зниження витратної складової й посилення ринкової позиції в умовах глобальних викликів.

Таким чином, у короткостроковій перспективі безлактозне УНТ-молоко буде конкурентоспроможним на внутрішньому та зовнішньому ринках, тоді як органічне УНТ-молоко потребуватиме додаткових стимулів для реалізації свого потенціалу як продукту з високою доданою вартістю на нішевих ринках агропродовольчої продукції.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Загалом можна стверджувати, що конкурентоспроможність вітчизняного молочного скотарства визначається не лише продуктивністю поголів'я чи якістю сировини, а й ефективністю державної політики, здатної компенсувати структурні диспропорції та стимулювати інноваційний розвиток. Відповідно, науковий пошук має бути спрямований на розробку інтегрованих інституційних, а також економічних механізмів підтримки, що поєднують інструменти бюджетного стимулювання, кредитно-фінансові важелі та регуляторні практики, адаптовані до європейських стандартів. Водночас результати розрахунків інтегрального показника конкурентоспроможності засвідчили, що безлактозне УНТ-молоко на даному етапі розвитку ринку має вищий рівень інтегральної ефективності у 0,804 порівняно з органічним УНТ-молоком у 0,781. Таке явище є

наслідком оптимального співвідношення між якісними характеристиками, собівартістю виробництва та збутовою диверсифікацією. Разом органічний сегмент зберігає значний потенціал для формування необхідного рівня конкурентоспроможності продукції, що може бути реалізований через державну підтримку, створення «зелених» робочих місць, а також стимулювання експорту молочної продукції з високою доданою вартістю. У перспективі необхідно в інституційному аспекті узгодити державну аграрну політику для підтримки інноваційних планів виробників, орієнтованих на формування конкурентної моделі розвитку молочного скотарства України.

Література

1. Каліна І. І., Пойда-Носик Н. Н. Еволюція поглядів на державне регулювання галузей сільського та рибного господарства в аспекті забезпечення конкурентоспроможності продукції на ринку. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2022. Вип. 35. С. 496–501. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.10481632>
2. Пуцентейло П. Р. Організаційно-економічний механізм забезпечення сталого розвитку м'ясного скотарства. *Актуальні проблеми економіки*. 2011. № 3 (117). С. 80–85.
3. Семсал А. В., Шупик С. М. Ефективність державної підтримки виробництва молока в Україні. *Економіка та управління АПК*. 2021. № 2. С. 50–62.
4. Рожко З. П., Струс Л. А., Чеснік Н. М. Конкурентоспроможність українських підприємств молочної промисловості на міжнародному ринку. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. Серія: Економіка і управління. Т. 30 (69). № 2. 2019. С. 61–66.
5. Модернізація ферм з виробництва молока (інжиніринг, годівля, геномне передбачення). Кондратюк В. М., Рубан С. Ю., Борщ О. О.,

Центило Л. В., Вдовенко Н. М., Грунтковський М. С., Росамаха Ю. О., Журавель М. П. К.: Компрінт. 2024. 317 с.

6. Вдовенко Н. М. Аграрний сектор економіки у контексті дії нормативно-правових методів регулювання. *Економіка. Управління. Інновації*. 2014. № 2.

7. Ларіна Я. С., Гречуха А. О. Аналіз сировинної бази, обсягів виробництва і збуту продукції молокопереробних підприємств в Україні. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес*. 2018. Вип. 290. С. 153–163.

8. Пуцентейло П. Р. Наукове забезпечення конкурентоспроможного розвитку м'ясного скотарства. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки*. 2011. Вип. 27. Ч. II. С. 48–52.

9. Вдовенко Н. М., Маргасова В. Г. Базові засади адаптації маркетингових стратегій інноваційного конкурентоспроможного розвитку аграрних підприємств в умовах надзвичайних викликів на ринку. *Академічні візії*. 2023. Вип. 15. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/409> (дата звернення: 15.10.2025).

10. Перегуда Ю. А., Коробова Н. М. Регулювання конкурентоспроможності галузей аграрного сектору економіки в умовах застосування цифрових інструментів маркетингу. *Економіка і управління бізнесом*. 2023. Т. 14. № 2. С. 33–45. DOI: [http://dx.doi.org/10.31548/economics14\(2\).2023.033](http://dx.doi.org/10.31548/economics14(2).2023.033)

References

1. Kalina I. I., Poyda-Nosyk N. N. (2022). Evolyutsiya pohlyadiv na derzhavne rehulyuvannya haluzey sil's'koho ta rybnoho hospodarstva v aspekti zabezpechennya konkurentospromozhnosti produktsiyi na rynku. *Naukovi*

zapysky L'vivs'koho universytetu biznesu ta prava, 35, 496–501. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.10481632> [in Ukrainian].

2. Putsenteylo P. R. (2011). Orhanizatsiyno-ekonomichnyy mekhanizm zabezpechennya staloho rozvytku m"yasnoho skotarstva. *Aktual'ni problemy ekonomiky*, 3 (117), 80–85 [in Ukrainian].

3. Semsal A. V., Shupyk S. M. (2021). Efektyvnist' derzhavnoyi pidtrymky vyrobnytstva moloka v Ukrayini. *Ekonomika ta upravlinnya APK*, 2, 50–62 [in Ukrainian].

4. Rozhko Z. P., Strus L. A., Chesnik N. M. (2019). Konkurentospromozhnist' ukrayins'kykh pidpryyemstv molochnoyi promyslovosti na mizhnarodnomu rynku. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernads'koho. Seriya: Ekonomika i upravlinnya*, 30 (69), 2, 61–66 [in Ukrainian].

5. Modernizatsiya ferm z vyrobnytstva moloka (inzhynirynh, hodyvlya, henomne peredbachennya) (2024). Kondratyuk V. M., Ruban S. YU., Borshch O. O., Tsentylo L. V., Vdovenko N. M., Hruntkovs'kyi M. S., Rosamakha YU. O., Zhuravel' M. P. K.: Kompyut, 317 [in Ukrainian].

6. Vdovenko N. M. (2014). Ahrarnyy sektor ekonomiky u konteksti diyi normatyvno-pravovykh metodiv rehulyuvannya. *Ekonomika. Upravlinnya. Innovatsiyi*, 2 [in Ukrainian].

7. Larina YA. S., Hrechukha A. O. (2018). Analiz syrovynnoyi bazy, obsyahiv vyrobnytstva i zbutu produktsiyi molokopererobnykh pidpryyemstv v Ukrayini. *Naukovyy visnyk Natsional'noho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannya Ukrayiny. Seriya: Ekonomika, ahrarnyy menedzhment, biznes*, 290, 153–163 [in Ukrainian].

8. Putsenteylo P. R. (2011). Naukove zabezpechennya konkurentospromozhnoho rozvytku m"yasnoho skotarstva. *Zbirnyk naukovykh prats' Cherkas'koho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky*, Vol. 27, II, 48–52 [in Ukrainian].

9. Vdovenko N. M., Marhasova V. H. (2023). Bazovi zasady adaptatsiyi marketynhovykh stratehiy innovatsiynoho konkurentospromozhnoho rozvytku ahrarnykh pidpryyemstv v umovakh nadzvychaynykh vyklykiv na rynku. *Akademichni viziyyi*, 15. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/409> [in Ukrainian].

10. Perehuda YU. A., Korobova N. M. (2023). Rehulyuvannya konkurentospromozhnosti haluzey ahrarnoho sektoru ekonomiky v umovakh zastosuvannya tsyfrovyykh instrumentiv marketynhu. *Ekonomika i upravlinnya biznesom*, 14, 2, 33–45. DOI: [http://dx.doi.org/10.31548/economics14\(2\).2023.033](http://dx.doi.org/10.31548/economics14(2).2023.033) [in Ukrainian].